

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 42

Заснований в 1996 році

Рівне – 2009

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 42. — Рівне: РДГУ, 2009. — 186 с.

Збірник наукових праць містить статті з проблем викладання мов і літератур світу, а також з теорії і методики виховання, професійної орієнтації, розвитку та навчання учнів і студентів.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 4 від 27.11.2009 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 01.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2009

можливість ефективно візуалізувати лексику за рахунок реальних предметів, малюнків, флеш-карток тощо. Вони дуже мають велике значення на початковій стадії навчання лексики. Ці засоби сприяють реалізації власного темпу і стиля навчання тих, хто вивчає іноземну мову, формують також власні асоціації та мнемонічні засоби.

Ігнорування наочності як засобу семантизації шкодить не тільки адекватному розумінню багатьох іншомовних слів, які не мають еквівалентів у рідній мові тих, хто вивчає іноземну мову. Не менш серйозною вадою є формування шкідливого методу самостійної роботи над мовним матеріалом, в основі якого є ототожнення значень слів рідної та іноземної мов, і відсутність потреби встановлення чіткого контакту іншомовного слова з його денотатом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беляев Б. Очерки по психологии обучения иностранным языкам. Пособие для преподавателей и студентов. – изд. 2-е, перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1965. – 227 с.
2. Бородулина М. К., Каралин А. Л. и др. Обучение иностранному языку как специальности. – М.: Высшая школа, 1982. – 236 с.
3. Бурлаков М. Зорова наочність як засіб семантизації іншомовної лексики // Іноземні мови. – 2005. – № 1. – С. 20-21.
4. Бурлак Д. Крокі в навчанні іноземних мов // В респ. наук.-метод. зб.: Методика викладання іноземних мов. - Вип. 7. – К.: Рад. школа, 1972. – С. 133-138.
5. Довідник учителя німецької мови в запитаннях та відповідях / Авт.-упорядн. С.Ф.Корогодіна, О.С. Любченко. – Х.: Веста: Видавництво „Ранок“, 2006. – 576 с.
6. Казачінер О. Роль наочності у навчанні англійської мови молодших школярів // Англійська мова і література. – Харків: Основа, 2004. - № 13 (59). – С. 2-5.
7. Коменский Я. А. Великая дидактика. Избр. пед. соч. – М., 1982. – Т. 1. – 356 с.
8. Леонтьев А.А. Язык, речь, речевая деятельность. – М.: Просвещение, 1969. – 214 с.
9. Малафійк І. В. Дидактика: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2005. – 398 с.
10. Очерки методики обучения устной речи на иностранных языках / Руковод. кол. авт. В. А. Бухбиндер. – К.: Вища школа, 1980. – 248 с.
11. Ушинский К. Д. Родное слово. Книга для уч-ся. В кн.: Собр. соч., Т. 6. – 488 с.
12. Bohn, Rainer. Probleme der Wortschatzarbeit. – Berlin: Langenscheidt, 2003.
13. Eine Woche mit Tanja. Leseheft für das 1. Lernjahr. – Gilde –Buchhandlung Carl Kayser, 1993. – 32 S.

Резюме. *Етап презентації нового іноязычного матеріала, а именно лексики, починається з етапа семантизації нових лексических одиниць. Для цього суцествує определена система дійствий (спосіб семантизації), целью которых является определение связи между формой слова и понятием, предметом или явлением, которое это слово обозначает. Визуальные средства презентации (демонстрация реальных предметов, рисунков, действий или жестов) дают возможность эффективно ознакомить с новой лексикой, используя реальные предметы, рисунки, флеш-карточки, и имеют большое значение на начальной стадии обучения лексике.*

Ключевые слова: *презентация иноязычной лексики, способы семантизации лексики, лексические навыки, формирование лексических навыков, зрительная наглядность, виды зрительной наглядности*

The summary. *The phase of presentation of some new foreign material, specifically vocabulary, begins with semantization of new lexical units. There is a certain system of actions for this (the way of semantization), the aim of which is establishment of connection between the form and the notion of the word, between the object and the phenomenon, which this word denotes. Visual means of presentation (demonstration of real objects, pictures, actions or gestures) give the opportunity of effective visualization of vicabulary at the expense of ojects andpictures. What is more they have large value in the initial stage of teaching vocabulary.*

Key words: *presentation of foreign vocabulary, the ways of semantization of the vocabulary, lexical skills, formation of lexical skills, use of visual methods, the kinds of visual methods*

Одержано редакцією 02.09.2009 р.

УДК: 378 : 001. 481 243

Л.В. МОРОЗ, Н.В. КУШНІР

СПЕЦИФІКА РОБОТИ НАД ТЕРМІНАМИ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Резюме. *У статті розглядається специфіка роботи над термінами на заняттях з іноземної мови у ВНЗ. Вказано на труднощі перекладу тих чи інших іншомовних слів.*

Ключові слова: *термінологія, словник-мінімум, перекладацький еквівалент, лексичний склад, неологізми.*

Досвід роботи в вузі свідчить, що при вирішенні основного завдання програми – читання літератури за фахом, зустрічаються труднощі в роботі над термінологією. Для їх подолання необхідно перш за все скласти словник-мінімум найбільш важливих термінів та розробити методичні прийоми, спрямовані на вироблення в студентів умінь, необхідних для практичного володіння основною фаховою термінологією.

Фахова мова, як один із складових літературної мови, займає особливе місце в лінгвістиці. Дослідження фахової мови, як засобу оптимального спілкування між фахівцями певної галузі, залишаються однією з важливих проблем як для теоретиків – лінгвістів, так і практиків – методистів та викладачів іноземних мов. В.В. Виноградов наголошував, що з теоретичних досліджень термінології найбільшу цінність мають саме ті, що відображають практичний досвід роботи мовознавця над спеціальною термінологією [3, 45].

Термінологія, як і вся лексична система німецької мови, становить рухоми систему, частина якої перебуває в постійній взаємодії і розвитку: окремі слова зникають, нові – виникають на базі існуючих слів, значення слів зазнає певних змін; такі слова в майбутньому закріплюються в мові, змінивши свою семантичну сторону, або повністю відмирають.

Техніка є основним крупним замовником мови, вчені досліджують вплив загальнонародної мови і фахової підмови. Вплив фахової мови на розвиток мови в цілому виявляється в: 1) проникненні термінів з відповідних підмов у загальнонародну мову, 2) покритті потреб нових найменувань відповідно до розвитку матеріальної культури за рахунок спеціалізації вже існуючих слів, 3) тенденції до спеціалізації терміна або його генералізації [2, 65].

З метою відбору слів, які становлять основне термінологічне ядро словника-мінімуму, спробуємо проаналізувати деякі семантичні поля на матеріалі галузевої лексики.

В роботі над термінологією доцільно застосовувати метод семантичних полів, за якого аналіз лексики починається з виділення групи термінів і виявлення характеру лексико-семантичних зв'язків у цій групі. На матеріалі галузевої лексики можна умовно виділити дві основні групи:

1. Семантичні поля, властиві більшості термінологічних систем, в тому числі:
 - а) семантичні поля основних математичних дій елементарної та вищої математики;
 - б) семантичне поле розмірності;
 - в) семантичне поле основних одиниць вимірювання.
2. Семантичні поля, властиві лише термінологічній системі:
 - а) семантичне поле діяча, зайнятого в галузі ;
 - б) семантичне поле приладу.

Семантичні поля першої групи входять складовою частиною до термінологічних систем кількох суміжних підмов. Основні лексичні одиниці досліджених полів неодмінно входять до термінологічного ядра всіх суміжних термінологічних систем.

Підмові, яка досліджується, властиві семантичні поля другої групи, які проте можуть зустрічатися і в суміжних термінологічних системах, оскільки радіоелектроніки, подібно до кровоносних судин, пронизує весь побут сучасного суспільства. Розглянемо докладніше семантичне поле приладу. Виділення такого семантичного поля, як гадаємо, дає можливість свідомо оволодіти досить значним лексичним шаром. Це семантичне поле дуже широке своїм обсягом, воно охоплює кілька блоків слів, які в свою чергу діляться на одиниці меншого порядку – ніші слів. Так, в наше семантичне поле приладу входять блоки: а) радіодеталі (Bausteine): Röhre, Transistor, Kondensator, Veristor, Spule; б) прилади і апарати: Empfänger, Sender, Verstärker, Gleichrichter; в) електронні вимірювальні прилади: Oszillograph, Röhrenvoltmeter.

Розглянемо блок «а», зупинившись на одній з його ніш. Найбільш частотним словом нашої випадкової вибірки формалізованого тексту в 10000 словоформ виявилася лексема Röhre (вона зустрілась 94 рази). З аналізу словників (словник П. Нейдгардта містить у собі 44 лексеми з цим складовим елементом, словник В. Біндманна – 47) теж можна судити про словотворчу продуктивність цього терміну. Лексикографи дають таке значення терміна Röhre – «електронна лампа», «радіолампа», «високовакуумна лампа». Слід зауважити, що цей термін має ще одне значення, з яким зустрічається в літературі, – «хвилевід» (рос. волновод), як синонім термінів Wellenleiter, Hohlleiter/

Валентні зв'язки цього слова такі:

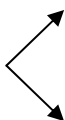
Röhre -f-	{	versrärken,	stabilisieren,	
		ersetzen,		
		gleichrichren,	geben,	sperren,
		erzeugen,	entladen,	laden.
		prüfen,	anzeigen,	
		auswechseln,	senden.	

В. Порциг свого часу наголошував, що часто в значенні одного слова імпліцитно дано його сполучення з іншим словом, зв'язаним з першого по змісту, тобто його валентні зв'язки. Якщо розглянути семантичний ряд слів з останнім компонентом -röhre, утворених лише за двома словотворчими моделями:

V+S,

ZS (Zusammensetzung)

S+S,

причому їх основною спільною ознакою є вираження призначення і застосування ламп, то ми легко можемо встановити валентні зв'язки, наприклад:

a) Anzeigeröhre	- anzeigen,
Laderöhre	- laden,
Entladeröhre	- entladen,
Mischröhre	- mischen,
Senderöhre	- senden,
б) Speicherröhre	- speichern,
Sperröhre	- sperren,
Stabilisationsröhre	- stabilisieren,
Verstärkeröhre	- verstärken,
Zündröhre	- zünden.

Такі терміни, як правило, шліфуються, уточнюються, вдосконалюються, тобто відбувається поглиблення термінології, що відповідає відбиттю в лексиці нових понять і явищ. Наприклад:

- Abstimmanzeigeröhre – індикатор наладки,
- Afferanzeigeröhre – лампа з цифровою інформацією,
- Afehlspeicherröhre – трубки з видимим нагромадженням,
- Alldspeicherröhre – трубки з видимим відображенням.

Такі складні терміни, як Abstimmanzeige, Zifferantelge-, Sichtspeicher-, Bildspeicherröhre, не зареєстровані лексикографами, і їх розуміння нерідко становлять труднощі для студентів під час роботи над літературою з спеціальності. Тому розвиток «мовної догадки» в студентів і аспірантів, коли вони роблять спробу самостійної систематизації невідомих термінів та їх перекладу, належить до першорядних завдань навчання. Необхідна постійна копітка робота над терміном, розвиток уміння розпізнати семантико – синтаксичні відношення в складних словах.

Як видно з кількісних характеристик, серед складних термінів з основним компонентом – röhre перше місце займають трикомпонентні складні терміни, друге – двокомпонентні, третє – чотирикомпонентні, четверте – п'ятикомпонентні. Більшість термінів даної ніші слів ще не зафіксовані в словниках, інші становлять апокоповані терміни, у яких з метою мовної економії опускається один або декілька компонентів. Наприклад

Семантико-синтаксичні відношення між компонентами складних термінів мають різний характер. Ми встановили групу складних термінів.

Отже, відповідно до різних відношень між компонентами складних термінів ми встановили такі підніші термінів:

- 1) Функціональне призначення та мета ламп:
Anzeigeröhre, Laderöhre, Entladeröhre, Mischröhre, Sperröhre і ін.
- 2) Форма і габарити ламп:
 1. Eichelröhre
 2. Knopfröhre
 3. Liliputröhre
 4. Kleinstrohre
 5. Miniaturröhre
 6. Subminiaturröhre

Слід зауважити, що в термінологічній системі української мови теж є подібні найменування мініатюрних ламп – «жолудь» тощо.

- 3) Матеріал з якого виготовлено колбу лампи:
Stahlrohre -f- -Rohre mit einem Stahlzylinder
- 4) Місце лампи в схемі:
Worrohre -f- Rohre, die am Anfang einer Schaltung ist.

Всі ці терміни утворені за різними моделями:

S+S	S+S+S
A+S	A+S+S
V+S	V+S+S

Лексичні вправи з врахуванням таких ознак є, на нашу думку одним із шляхів розвитку мовної догадки, вироблення вмінь самостійно проникнути в значення невідомого терміну, збагачення термінологічної лексики за фахом, розширення потенціального словникового запасу студента і фахівців.

В системі лексичних вправ з галузевої термінології закріплюються синонімічні дублети терміну, що вивчається. Всі вони виражають конструктивні особливості індикаторних ламп, які нагадують своєю формою око, віяло, терези, лінію [1, 39]. Якщо такі загальноживані слова в наведених вище словосполученнях стають термінами, то їх значення спеціалізуються. Цей спосіб словотвору відіграє велику роль в утворенні нових термінів і особливого заслуговує на увагу.

Як показав аналіз галузевої лексики суфікси іншомовного походження є теж продуктивними словотворчими елементами, з допомогою яких утворено безліч мовних міжнародних аналогізмів у рамках семантичного поля прикладу. Особливо слід виділити такі ніші слів, що входять у згаданий «блок радіодеталей»:

- ніша слів з суфіксом – oder
- ніша слів з суфіксом –tron
- ніша слів з суфіксом –skop
- ніша слів з суфіксом –kon.

Якщо інтернаціоналізми, до складу яких входять перелічені суфікси, не викликають труднощів у розумінні фахового тексту, то з точки зору їх вимоги та граматичного оформлення вони є основним джерелом помилок студентів. З одного боку діє інтерференція рідної мови, з другого боку – родова ознака терміну в німецькій мові, нарешті інтонаційне оформлення інтернаціоналізмів. Про продуктивність слів – термінів з суфіксами oder можна судити на основі аналізу фахових словників та статистичного дослідження формалізованого тексту.

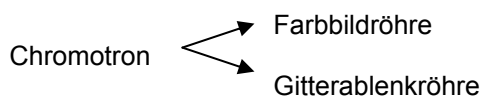
Студент у системі вправ може засвоїти термінологічні дублети: запозичений термін – німецький еквівалент, що можна задати списком наприклад:

Diode – f -	Zwielpolröhre	- Zweielektrodenröhre ,
Triode – f -	Dreipolröhre	- Dreielektodenröhre,
Tetrode – f -	Vierpolröhre	- Vierelektordenröhre,
Pentode – f -	Fünfpolröhre	- Fünfelektrodenröhre,

Таких складних термінів студент не знайде в словниках, тому він краще засвоїть механізм словотвору за певними моделями, наприклад: Z+S+S, і зможе вільно користуватися німецькими термінологічними дублетами, збагачуючи свій запас термінів, а також навчатися самостійно розкривати значення неологізмів у техніці. Слід перш за все зауважити, що такі семантичні дублети мають, як правило, різну словотворчу цінність, різну здатність входити до складу інших термінів. Так, порівнюючи типу Zwielpolröhre і запозичення типу Diode, ми встановили, що саме запозичення мають оптимальну словотворчу цінність. Для цього лише декілька прикладів: Diodenanschluß – m -, Diodenfrequenzwähler – m -, Diodengleichrichter – m -, Diodenmischung – f -, Diodenrückgewinnungsschaltung –f -. На сучасному рівні розвитку ламп існують такі складні термінологічні системи, як:

- a) Triode – Hexode – Mischröhre – f –
- в) Zweifqchdiode – Pentode – f - .

Зупинимось на ніші термінів з суфіксом – tron. А.П. Соколенко відзначає, що це новий продуктивний суфікс, і наводить понад 300 термінів, що виникли за відносно короткий строк. Число неологізмів цієї ніші термінів за останні роки подвоїлось, в основному це найменування іонних та електронних приладів, пристроїв, ламп тощо. Творення інтернаціоналізмів з суфіксом відповідає принципу мовної економії, вони збагачують підмову галузей техніки. Наприклад:

Magnetron - Magnetfeldröhre

Thyratron -

Quecksilberdampfgleichrichterröhre

За законами, властивими німецькій мові, всі такі стандартизовані в міжнародному масштабі терміни, в свою чергу, приймають участь у подальшому словотворенні в поглибленій термінології системи. Наприклад: Doppelkammagnetron, Zweikammer – Klystron.

Якщо частотність вживання інтернаціоналізмів — найменувань ламп іншомовного походження велика, слід зробити деякі практичні висновки в плані викладання іноземних мов у вузах — це перш за все вивчення фонетичних і граматичних особливостей запозичених термінів та створення системи вправ для вироблення умінь користуватися термінологією, особливо таких вправ, що сприяють розвитку мовної догадки та допомагають розширити потенціальний словниковий запас студента.

Наші дослідження шляхів розширення словникового запасу в умовах немовних вузів показали, що галузева лексика, виділена в семантичні поля, засвоюється студентами краще як у якісному, так і в кількісному відношенні.

Нижче ми наведемо декілька типових вправ, які на нашу думку, можуть бути використані викладачами технічних вузів в практичній роботі над термінологією. Такі вправи можна провадити в фонетичній лабораторії, і також в аудиторії.

I. Вправи на переклад складних термінів, до складу яких входять однакові компоненти в різній позиції. Наприклад : Empfängerröhre — Röhrenempfänger, Antennengruppe — Gruppenantenne, Tischempfänger — Empfängertisch.

Вправи на переклад складних термінів з спільним означальним компонентом. Наприклад:

Bildhöhe Bildbreite Bildwiedergabe
-!-dichte -!-stärke -!-wechsel.

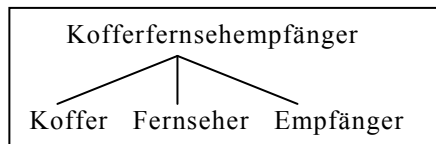
Вправи на переклад складних термінів з спільним означуваним компонентом. Наприклад:

Röhren-, Transistor-, Netz-, Batterie-, Amateurempfänger, Anzeige-, Lade-, Misch-, Sende-, Sperr-, Zündröhre.

II. Вправи на спрощення складних термінів внаслідок мовної економії. Ми гадаємо, що студента слід навчити побудові складних термінів шляхом їх поглиблення (наростанням компонентів складного терміну). Наприклад :

Empfänger Speicher
Fernsehempfänger Magnetspeicher
Koffernfernsehempfänger Magnettrommelspeiche.

Студент повинен розуміти складні терміни, в яких внаслідок мовної економії спрощуються один або декілька компонентів. Зрозуміло, що такі терміни можливі лише в контексті. Так, термін:

дає прості терміни, які в певному широкому контексті мають одне значення.

III. Вправи на побудову складних термінів, спираючись на певну словотворчу модель. Наприклад:

Die Diode ist eine Röhre, die zwei Elektroden besitzt, d. h. eine Zweielektrodenröhre. Die Triode (drei Elektroden) usw. Transceiver ist eine Anlage, die zugleich ein Empfänger und ein Sender ist.

Вправи на вміння вести бесіду за фахом з візуальною опорою: схемою, діаграмою, малюнком, а також з опорою на валентні зв'язки даного терміна.

Röhre, f — verstärken, gleichrichten, erzeugen, laden, entladen, anzeigen, senden, sperren.

IV. Вправи на трансформацію складних термінів:

а) по певній словотворчій моделі: $ZS = S + P + SA, S + P + SD$

Netzempfänger = Empfänger mit einem Netzanschluß

Batteneempfänger = Empfänger mit einer Batterispeisung

Amateurempfänger = Empfänger für Amateurzwecke

б) по моделі означального підрядного речення:

Röhrenempfdnger = der Empfänger, der mit den Röhren Bestückt ist.

V. Вправи на контроль галузевої лексики при опорі на лексичні скорочення термінологічних одиниць.

Наприклад:

KW — Kurzwellen, LW — Langwellen, F — Frequenz, HF — Hochfrequenz, ZF — Zwischenfrequenz.

Також вправи на читання математичних і фізичних формул заслуговують на увагу:

$$Strom = \frac{Spannung}{Widerstand}$$

(Strom gleicht Spannung durch Widerstand).

VI. Вправи на синонімію та антонімію термінів:

а) Sender, m — Senderanlage, f — Sendevorrichtung, f — Empfänger, m — Empfangsanlage,

б) Sender Empfänger, Abstimmung Verstimmung

Всі вищенаведені вправи мають ключ в друкованому вигляді або записаний за феромагнітну плівку для того, щоб студент мав можливість перевірити правильність виконаних ним вправ. Всі вправи подаються в певних ситуаціях.

Навчання читання і розуміння тексту з майбутньої спеціальності студента — одне з важливих завдань вузівського курсу іноземної мови. Воно повинно підготувати майбутнього фахівця до самостійної роботи з зарубіжною літературою з свого фаху та використання, одержаних таким чином відомостей в інтересах свого виробництва. Це особливо важливо тому, що в наш час служба науково-технічної інформації поставлена ще недостатньо широко й оперативно. Фахівець не може чекати запізнилої інформації про досягнення зарубіжної науки, техніки і технології. Він повинен сам систематично читати зарубіжну літературу з свого фаху. Тому вивчення іноземної мови в вузі повинно йти також і в «плані вироблення навичок безперекладного розуміння фахової та суспільно-політичної літератури»

Навчання читання фахової літератури у вузі відбувається за наявності деяких несприятливих факторів, а саме:

1. В середній школі учні не одержали навичок читання фахових текстів і не знають термінологічної лексики.

2. Вивчення іноземної мови здійснюється на I-II курсах, коли студенти ще не почали вивчати свій майбутній фах.

3. Ще поки що немає науково розроблених посібників для читання іноземної літератури з профілюючих дисциплін, розрахованих на студентів молодших курсів.

Проте, як показали дослідження проблем навчання читання й розуміння фахової літератури, у виконанні цього завдання на молодших курсах можна досягти позитивних наслідків навіть на базі тих знань лексики й граматики, які були набуті в середній школі. Читаючи науково-популярні та фахові тексти, студент може розуміти певну частину граматичних явищ і без спеціального попереднього їх вивчення. Так, наприклад, у французькій мові з 40 дієслівних особових і безособових форм тільки 12 мають частотність вживання в науково-популярних текстах від 1 до 35%, решта — менше 1%.

Що стосується фахової лексики, то її вивчення, як показав наш досвід, становить значні труднощі. Проте їх можна в якійсь мірі (а іноді й значною мірою) подолати, оскільки «всі мови, незважаючи на їх різницю, ґрунтуються на одних і тих же засадах». Порівняння лексики іноземної мови й рідної показує, що в її побудові є багато спільного:

- а) лексичні одиниці однієї мови відповідають у смислово-плані певним еквівалентам іншої мови, які служать для передачі аналогічних понять;
- б) обидві мови мають майже однакову систему частини мови, функції яких здебільшого збігаються;
- в) обидві мови мають аналогічний механізм словотвору, хоч ступінь продуктивності окремих способів словотворення в кожній з них різний.

Дослідження вітчизняних і зарубіжних лінгвістів показали, що фахова термінологія та загальнонародна мова між собою нерозривно пов'язані. Їх зв'язок виявляється в тому, що, по-перше, багато термінів входять до основного словникового фонду мови, бо вони виникли на базі слів та словотворчих елементів цього фонду і тому в рідній мові вони зрозумілі навіть для людей, поверхово знайомих з даною галуззю. По-друге, терміни виникають не за якимись особливими законами, а на базі моделей і словотворчих елементів, широко вживаних у мові. Нарешті в рідній та в іноземній мовах є багато однакових слів іншомовного походження. Як показали наші підрахунки, студенти молодших курсів, слухаючи рідною мовою курси з загальнонаукових дисциплін, засвоюють близько двохсот таких термінів, які пізніше їм зустрінуться в фахових текстах іноземною мовою. Все це створює сприятливі умови для навчання читання й розкриття в контексті значень великої кількості термінів та для вироблення в студентів навичок безперекладного розуміння фахової літератури іноземною мовою.

Розкриття внутрішнього образу слова з допомогою лексичного аналізу дає вивчити значну кількість термінологічної лексики, що (1000 загальнонаукових слів), який потрібен, щоб читати літературу з якогось одного фаху.

В зв'язку з тим, що в технічному тексті в більшості випадків дається точний і об'єктивний аналіз тільки фактів і явищ без експресивного їх забарвлення, смислове навантаження кожного слова в такому тексті зростає воно несе всю відповідну наукову інформацію. Тому під час читання тексту треба виробити в студентів уміння бачити нові слова і розкривати їх значення на основі зовнішніх (словотворчих) ознак і контексту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вергун Л.І. Переклад англійської освітньої лексики. – Київ, 2000.
2. Карабан В.І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. – К.: Політична думка, 1997. – 300 с.
3. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). – М., 1990. – 253 с.

Резюме. В статье рассматривается специфика работы над терминами на занятиях иностранного языка в ВУЗ. Указано на трудности перевода тех или иных иноязычных слов.

Ключевые слова: терминология, словарь-минимум, переводческий эквивалент, лексический состав, неологизмы.

The summary. The article deals specific works with terminology in the foreign lessons by higher education. It points at the difficulties translate in mind the words of foreign origin.

Key words: terminology, vocabulary, translation, equivalent, vocabulary, neologism.

Одержано редакцією 25.09.2009 р.

УДК: 373: 81'243

Л.В. МОРОЗ, І.О. ПАШКО

ОСНОВНІ ПИТАННЯ ПРИНЦИПІВ І КРИТЕРІЇВ ВІДБОРУ ТА ЗАСВОЄННЯ ЛЕКСИЧНОГО МІНІМУМУ СТУДЕНТАМИ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Резюме. У статті розглядаються основні питання принципів і критеріїв відбору та засвоєння лексичного мінімуму студентами немовних спеціальностей ВНЗ. Виокремлено найадекватніші принципи та критерії відбору та засвоєння лексики студентами немовних спеціальностей ВНЗ.

Ключові слова: інтерференція, семантизація, термінологія, частотність, словник-мінімум.

У рідній мові ми порівняно легко й швидко починаємо самостійно вживати в мовленні слова і вирази, які раніше ми лише розуміли. Це пояснюється наявністю відчуття того, як говорять і як не говорять. В умовах оволодіння іноземною мовою взаємовідносини між активним і пасивним словником набувають зовсім іншого

ЗМІСТ

Бабік О.С. Професіоналізм вчителя як важливий фактор при навчанні іноземної мови у дошкільному навчальному закладі.	3
Ботвінко О.М. Використання комп'ютерних технологій у процесі навчання іноземної мови в загальноосвітній школі.	7
Гронь Л.В. Вимоги до іншомовних текстів для розвитку вмінь розповіді на початковому ступені навчання на мовних факультетах вищих навчальних закладів.	11
Коломієць Н.М. Прийоми Блейна Рея в методі природовідповідності Джеймса Ашера.	15
Коржженевська О.В. Організація самостійної роботи учнів – важливий фактор інтенсифікації навчального процесу.	19
Салюк І.Я. Особистісно-орієнтований підхід у детермінації розвитку іншомовного мовлення школярів.	23
Кропивко І.М., Снічук О.А. Використання ресурсів і послуг мережі Інтернет у викладанні іноземних мов.	28
Цаль Т.В. Використання методів педагогічного стимулювання на початковому етапі навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі та новітні технології.	36
Чорнолоз О.О. Теоретичні основи викладання чеської мови для студентів-філологів у вищому навчальному закладі.	41
Якимчук А.В. Рефлексивні механізми навчання підлітків англomовної комунікації.	44
Волошун А.А. Проблеми застосування сучасних технологій в процесі засвоєння лексики на початковому етапі викладання іноземної мови.	50
Зінчук І.В. Зорова наочність як засіб семантизації іншомовної лексики.	53
Мороз Л.В., Кушнір Н.В. Специфіка роботи над термінами на заняттях іноземної мови у вищому навчальному закладі.	58
Мороз Л.В., Паішко І.О. Основні питання принципів і критеріїв відбору та засвоєння лексичного мінімуму студентами немовних спеціальностей вищих навчальних закладів.	63
Ніколайчук Г.І. Особливості діалогу в процесі формування комунікативних умінь дитини дошкільного віку.	65
Середюк Л.А. Використання автентичної газетної хроніки на уроках німецької мови.	70
Турко І.-М.Б. Теоретичні аспекти вивчення творчості поетів-імажистів у вищих навчальних закладах.	72
Бричок Б.П. Використання інтерактивних технологій у процесі професійної підготовки вчителів початкових класів.	77
Джеджера К.В. Удосконалення мовлення як проблема формування культури спілкування студентів у вищих навчальних закладах.	80
Дуброва А.С., Снічук О.А., Трофімчук В.М. Принцип взаємопов'язаного навчання різних видів мовленнєвої діяльності з урахуванням їхніх особливостей і прискореним навчанням сприйняття мовлення.	83
Кочубей О.С. Особливості формування іншомовної компетенції студентів-філологів у вищому навчальному закладі.	85
Мазурок О.М. Інноваційні методи навчання іноземних мов у вищій школі в контексті гуманістичної парадигми освіти.	89
Мороз Л.В., Ковалюк В.В., Черуха Н.В. Інтерпретація закономірностей засвоєння іншомовних слів студентами немовних спеціальностей вищих навчальних закладів.	92
Павелків К.М. Філософські та загальнотеоретичні засади дослідження проблеми формування рефлексивної культури майбутнього вчителя.	95
Перішко І.В. Розвиток інтелектуальних здібностей обдарованих школярів на основі проектноі іншомовної діяльності.	100
Пивоварчук Т.О. Фактори розвитку комунікативних здібностей студентів.	106
Тадєєва М.І., Пархомчук М.М. Рання іншомовна освіта в європейських педагогічних традиціях.	109
Воробйова Л.М. Психолінгвістичні аспекти навчання іноземних мов.	113
Гончарук Р.А. Роль перекладу у міжкультурній комунікації і педагогічній соціалізації.	117
Янциур Л.А. Формування інтересу до образотворчої діяльності в системі дитячий садок-школа.	122
Дуброва А.С., Трофімчук В.М. Психолого-педагогічні можливості навчального перекладу і умови їхньої реалізації.	126
Шурин О.І. До питання формування педагогічної культури майбутніх вчителів у процесі фахової підготовки.	129
Войтович І.С. Батишкіна Ю.В. Комп'ютерні інформаційні технології в реалізації навчальних і наукових проектів у педагогічних вищих навчальних закладах.	131
Шутяк В.Г. Формування у молодших школярів позитивного ставлення до праці.	135
Полицук Н.В. Особистісно-орієнтована технологія навчання при підготовці фахівців з технологічної освіти.	139

Яциур М.С. Курсова робота з методичних дисциплін у кредитно-модульній системі організації навчального процесу.	141
Герасименко О.А., Герасименко Н.П. Методи реалізації пошуково-дослідницьких проектів на заняттях з трудового навчання у 7-9 класах з використанням інформаційно-пошукових технологій.	147
Трофімчук Л.О. Проблема оптимального вибору методів активізації пізнавальної діяльності учнів у процесі позаурочних занять.	152
Грипич С.Н. Моральне виховання молодших школярів і дитяча література (психолого-педагогічний погляд на проблему).	156
Попчук О.В. Інноваційні технології навчання як умова розвитку професійної культури майбутніх фахівців документознавства та інформаційної діяльності.	160
Трофімчук В.М. Сутність і класифікація художньо-конструкторських знань та умінь старшокласників, які формуються у процесі трудового навчання.	164
Войтко А.І. Педагогічна підтримка професійного самовизначення учнів 8-9 класів на основі професійних проб.	168
Сіпайло В.О. Використання сучасних систем крою проектування одягу при підготовці майбутніх вчителів технологій.	173
Мохнюк Р.С. Формування громадянської культури студентства – проблема сучасного виховання.	178
Відомості про авторів.	183

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 42

Заснований у 1996 р.

Відповідальний редактор збірника Мороз Л.В..

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Технічний редактор Кравчук В.Ю.

Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 25.10.2009 р. Підписано до друку 27.11.2009 р.

Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. 30,6. Обл. вид. арк. 31,2. Замовлення № 79/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31

Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі

Рівненського державного гуманітарного університету

33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 42.— Рівне: РДГУ, 2009. — 186 с.**

ISBN 966 — 7281 — 09 — 01.

Збірник наукових праць містить статті з проблем викладання мов і літератур світу, а також з теорії і методики виховання, професійної орієнтації, розвитку та навчання учнів і студентів.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20